

Întoarcerea din Rai

roman

Prefață și referințe critice de Oana Soare

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

CUPRINS

<i>Romanul generației ca „roman oceanografic“ (prefață de Oana Soare).....</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	34
<i>Referințe critice.....</i>	41
<i>Notă asupra ediției.....</i>	59

ÎNTOARCEREA DIN RAI

Partea I	63
Partea a II-a	185
Partea a III-a.....	299

LIBRIS

We know
books

ÎNTOARCEREA DIN RAI

LBRIS

We know
books

PARTEA I

I

Când a auzit ușa de la baie închizându-se, Pavel sări din pat și răsuflă adânc, liber, ca și cum s-ar fi temut până atunci să respire în voie. De aproape zece minute se prefăcea că doarme, acoperindu-și fața cu brațul și respirând lent, ritmat, ferindu-se să atragă atenția femeii. Cum a simțit că se coboară din pat, inima începu să-i bată: va putea rămâne câteva minute singur? În după-amiezile acestea de dragoste, dorea și aștepta singurătatea cu o neliniște bolnăvicioasă; un minut de libertate i se părea neprețuită fericire; încerca atunci să se regăsească, să viseze. Nu știa ce să facă mai întâi: să se întindă băiețește, să-și rezeme picioarele de perete visând în voie, să privească prin perdelețele albe în stradă, și dincolo, în casa cu ziduri înalte. Minutele acestea nu se asemănau cu nicio altă singurătate; erau parcă o oază într-un deșert de pasiune, de plăcută oboseală și zadarnică ardere. Avea, altădată, ceasuri și nopți întregi de libertate; era atunci singur și putea face orice. Dar singurătatea aceea adesea îl deprima, îl chinuia cu golurile ei, era o libertate de care nu-și dădea seama, pe care nu o putea prețui. Adevărată libertate i se păreau numai minutele pe care le putea smulge tovarășiei iubitei sau a prietenilor; să poată fugi de lângă ei, chiar numai pentru câteva clipe, să rămână singur, fără nicio prezență în jurul lui, să nu mai simtă dragostea, să nu mai simtă nicio mână întinsă spre el, nicio răsuflare nutrită din răsuflarea lui.

Se apropie de fereastră și ridică încet faldul perdelei. Își rezeamă cotul de zid, iar cu mâna cealaltă apucă mânerul ferestrei; îl răsuțește încet, cu voluptate, parcă s-ar fi jucat la poarta unei închisori. Ce simplu ar fi să plec, așa deodată, fără rămas-bun,

gândi. O ușă care se închide, gangul – și apoi strada fără paznic, fără iubire, pe care poți alerga oriunde, te poți opri oricând. Gândul că ar putea fugi de lângă ea, chiar numai pentru câteva clipe, îi comunică o emoție turbure, neliniștită, care îi place totuși, cu ispitirile ei exilirante, cu neprevăzutul ei. Dar e în pijama, și Una se va întoarce din clipă în clipă. Și apoi, plecările acestea nu rezolvă nimic (era o îndoială care revenea în chip automat de câte ori se gândea la fugă). Nu înseamnă nimic să fugi, înainte de a uita. Dacă ai putea fugi fără să ei cu tine atâtea resturi care te vor aduce înapoi; de pildă, să poți fugi fără remușcări. Puțin să-ți pese de ce lași în urma ta, să fii un soi de Don Juan, un ticălos; fără îndoială că orice bărbat care vrea să facă ceva în viață trebuie să fie un ticălos. Unul pentru care să nu existe dramele altora, suferințele celor pe care se întâmplă să-i iubești...

Se lipește aproape de fereastră, cu întreg trupul. Perdelele le ține depărtate cu amândouă brațele. Stă înfipt acolo în lumină, cu oarecare ostilitate, încercând să-și lege gândul de ceva înainte de a se fi mistuit minutele de singurătate. Una se poate oricând întoarce în odaie. Dacă se îmbracă, va întârzia poate mai mult; dar nu se duce nicăieri în după-amiaza aceasta, nu se va îmbrăca. Își amintește acest amănunt aproape cu tristețe. Și totuși o iubesc. Fără îndoială că o iubesc. Poate tocmai de aceea aș dori să fiu cât mai departe de ea în ceasul acesta. Și dacă m-ar întreba deodată „Ce vrei Paul?” – n-aș ști ce să-i răspund. Nu pot fără ea, nu vreau nici cu ea. Trebuie să rămân singur ca să știu ce vreau; chiar dacă aș voi să-mi petrec restul zilelor numai și numai printre oameni, tot trebuie să rămân o clipă singur și să hotărâsc asta... Adevărul este că oamenii fug de fericire, nu o caută. De câte ori întâlnesc fericirea, fug de ea sau o ratează, fac orice din ea numai să se transforme în altceva... La urma urmelor, puțin mă interesează fericirea. Mă sufoc acum, asta știu, dar nu știu de ce. Nu-mi lipește nimic. Dacă aș găsi un motiv să fiu trist...

Întinde mai mult brațele, depărtând perdelele. Strada e liniștită, luminoasă. În grădina din față nu s-a întâmplat nimic de când privește; niciun câine, nicio servitoare n-a trecut pe alee. O fi

având și doamna un *rendez-vous*? Să coboare acum și să sune la poarta cea mare, să întrebe de doctorul Rozen, așa, numai ca să se amuze și să strice *rendez-vous*-ul doamnei. Cum făcea în liceu, când intra cu David în toate gangurile și întreba de un imaginar dr Rozen, ca să vadă ce răspund ceilalți. Poate oamenii așteptau pe cineva, poate se temeau de cineva, poate soneria le-a stricat somnul sau le-a dat speranțe... Câtă lume așteaptă în București, și ce așteaptă? Dav alcătuisese o întreagă teorie despre așteptarea aceasta. Să-l vadă pe Dav sau să nu-l vadă? Se simte deodată plictisit, fără chef: gândul acesta, al întâlnirii cu David, l-a ispitit mereu astăzi, de câte ori a rămas singur. Se gândește la el de câte ori vrea să nu mai gândească la nimic. Parcă îl îndeamnă ceva către David, astăzi. Și, totuși, nu pot să-l vadă; pentru întâia oară când nu mă pot duce la David; ba nu, parcă a mai fost odată, de mult, nu mai știu din ce cauză; ca și acum, de altfel, întocmai ca și acum...

Aude ușa deschizându-se și brusc lasă perdelele. Se preface somnoros, se întinde, se freacă la ochi. Una trece pe lângă el și îl mângâie pe păr, fără să vorbească. Se oprește apoi în fața dulapului și îl deschide. Se îmbracă. În aceeași clipă îi fu rușine de el, de bucuria meschină care îl străbătuse și se îndreptă către Una. O îmbrățișă, silindu-se să fie cât mai firesc (dar pentru că nu mai știa de mult ce este firesc și ce nu e, își compunea o naturalețe penibilă, cu gesturi prea spontane ca să mai fie reale, cu stângăcii prea conștiente ca să nu atragă atenția celeilalte).

– Te grăbești? (Numai să nu mă silească s-o însoțesc. Pe bulevard, până la Dav acasă, trebuie să fie o minune acum; să-ți poți pierde timpul singur, oh, Doamne, singur...)

I-a auzit răspunsul în clipa când aprindea o țigară. Fumatul îi regiza o serie de mișcări pe care altminteri nu le-ar fi putut face. Chiar o îmbrățișare e mai puțin responsabilă cu o țigară în mână (brațul ținut departe de trupul strâns și în cele din urmă liberându-te cu un zâmbet: „Stai să nu te frig, dragă!“). Vasăzică e liber, două ceasuri mai devreme decât s-ar fi așteptat. Nu se bucură prea mult. Îndată ce este sigur că i s-a dat ceva, parcă dorește mai puțin

acel lucru; i se pare firesc că îl are. Începe chiar să-l irite indiferența aceasta, și poate i-ar place altceva; i-ar place să nu fie lăsat singur, ca să-și poată iubi atunci singurătatea, să-și fâgăduiască și să viseze la bucuriile unor apropiate ceasuri de meditație, care nu se împlineau niciodată. Cunoaște de mult chinul acestor bucurii care pier în clipa descoperirii lor, vacuitatea în care se trezește atunci când aștepta să aibă într-adevăr ceva de făcut, să gândească, să lucreze; cunoaște de mult indiferența aceasta la tot și la orice. Aproape că s-a învățat să le considere fibre din sufletul său, fluctuațiile acestea, vidul acesta fără sens și fără continuitate.

Se îmbracă fumând, și fumul îl înghite acru, usturător. O prea mică neplăcere, desigur, dar care îi face bine, căci îi completează deplin toropeala. Privește la răstimpuri trupul de alături; parcă l-ar ispiti din nou, așa cum vede centura și o lucire a coapsei. Dar se pleacă să-și încălze pantofii; e mai bine, e mult mai bine să nu mai întârzii. S-au dus de mult zilele de nebunie, când ne dezbrăcam de trei patru ori înainte de a pleca și ne opream câteodată în ușă. Cum o prindeam cu mâna pe clanță, sărutându-mă, și o purtam îndărăt spre pat. O iubeam mai puțin atunci, mult mai puțin.

Nu se gândește niciodată la începutul dragostei, nici nu-și poate aduce aminte episoade decât dacă l-ar întreba Una, și și-ar munci amândoi memoria, și-ar controla reminiscentele. Dar timpul acela are un parfum și un gust al lui propriu, pe care îl poate evoca oricând, fără să facă vreun efort; timp pe care îl recunoaște spontan dintr-o altă mie de timpuri. „Asta e din săptămâna când am cunoscut-o pe Una“; „asta e din luna când dormeam la ea, în strada Izvor“. Vedeă câteodată un crâmpei de cer, și numaidecât simțea timpul din epoca cea mai turburată a dragostei lui cu Una. Toate amănuntele pasiunii acesteia feroce, toate fazele ei, cu descoperirile, suferințele și înseninările (totdeauna crezute finale), le uitase în bună parte sau zăceau atât de bine ascunse încât numai prezența Unei, sau vreun șoc, sau cine știe ce atentă aducere-aminte le-ar fi putut evoca. Dar timpul în care se realizase și se consumase dragostea lor căpătase ceva insensibil – o culoare, o muzică, un gust propriu – și putea fi recunoscut oriunde. Erau

ceasuri din zi când își putea spune perfect: „Acum sunt cu Una, în săptămâna noastră de miere.“ Și lumina soarelui, și zgomotul clipei, și odihna sufletului – toate erau altfel pe atunci.

Nu își aduce deloc aminte de începuturile pasiunii, așa cum privește pe Una, cu coapsa ei goală; câteva gânduri, gustul timpului de-atunci, februarie. Dar gustul acela de o clipă cuprinde întreaga istorie a lui și a Unei. S-ar putea confunda în prezența aceea, ar putea-o păstra ceasuri întregi, ar putea-o desfășura într-un film magnific – scenă după scenă, rană după rană – ar putea-o evoca și prelungi. Dar o lasă să lunece pe lângă el fără părere de rău. Este un trecut pe care nu-l poate suporta; a fost prea fericit atunci, prea inconștient; o iubea puțin pe Una, iubea mai mult iubirea, pe care o așteptase atâția ani, alături de alte femei. Acum e altfel; acum o iubește pe ea, individualizată, desprinsă din prezent, depărtată de ceilalți oameni, izolată ca într-o cușcă în pasiunea și chinul lui. Este o altfel de dragoste, inutilă și blestemată și îl apasă, îl obosește, îl silește să mintă – și pe ea, și pe el –, îl răsucesce. Nu mai e drept, a crescut răsucit, îl dor mădularele, îi putrezește sângele. S-a desprins prea mult din iubirea dintâi, s-a contopit prea mult cu Una. Parcă ar putezi... Nu, asta e o simplă imagine, un fel simplu de a exprima stări mult mai turburi, mai nedecise. Dacă i-aș vorbi odată, așa cum trebuie să-i vorbesc. De ce n-oi fi eu în stare să exprim ceea ce este esențial în mine? Alte lucruri, alte stări, pe care le gândesc numai, și pe care le înțeleg oarecum văzute din afară, le pot scoate la lumină precise și subtilizate. Nu știu cine mă numea un fin psiholog, sau parcă spunea altfel; ceva cu „fin“ în orice caz, ceva subtil. Și totuși, lucrurile astea decisive rămân în mine. Nici Dav nu bănuiește. Iar Una cât e ea de deșteaptă, și ghicește atâtea adâncimi pe care alți oameni nici nu le bănuiesc, chiar ea nu vede ce se petrece, Dumnezeu știe unde, în sufletul meu sau în destinul meu de tânăr.

Dacă n-aș iubi-o atât, dacă nu mi-ar fi teamă că nu are să mă înțeleagă, i-aș vorbi. O mână pe umăr, cu cealaltă prinzându-i mâna ei, privind-o în ochi, cald, senin, prietenește. Una scumpă, hai să încheiem decent dragostea noastră; să-ți spun că te-am

înșelat, și nu te-am înșelat din întâmplare, dintr-un capriciu, ci pentru că iubesc cu adevărat altă femeie, o iubesc tot atât de mult ca și pe tine, dar altfel Una, *altfel*. Nu e așa că n-ai să suferi? Dacă am să-ți văd o singură lacrimă, n-am să pot face niciun pas spre ușă, n-am să te pot lăsa, Una. Mă înțelegi prea bine, nu se poate să nu mă înțelegi. Știi că ce-ți spun eu se poate; nu trăiesc un vis urât, Una. Știi ce bagatelă stereotipă este dragostea celorlalți oameni, ce groase sunt nuanțele lor; s-au învățat să judece lucrurile acestea gingașe, îngerești, cu măsuri prea mari, și toate fanteziile, și nuanțele, și etapele se contopesc într-o singură mare cutie cenușie. Mă exprim prost, Una, dar tu știi ce vreau să spun...

Nu știe nimic. Se îmbracă alături de el fericită, păstrând și savurând o senzație pe care i-o dăruiesc întotdeauna întâlnirile cu Pavel, senzația confortabilă a unui trup uscat cu prosoape mari după un duș rece; parcă începe să-și simtă altfel trupul după ce își lipește mâinile de săni, tresărind, chihotind încet, sub duș. Carnea o simte mai elastică, atunci, mai fragedă; ar fi mângâiat-o, adunând în pumni bucuria aceea inimitabilă a pulsurilor tinerești, gustând până la ameteire din senzația stranie a prezenței trupului; regăsește atunci conștiința că are un trup al ei, viu și tânăr, nutrit de vigoarea amantului, obosit de el, înseninat de duș. Aproape îl uită pe Pavel, în minutele acestea de rar confort, de plăcută iritare a pielii. Îl vede cum se îmbracă posomorât; trupul lui de uriaș blond, fața aceea aproape pătrată, virilă și melancolică în același timp (poate nimeni nu cunoaște mai bine ca ea profunzimea ochilor negri, care ascund atâtea și privesc altfel după fiecare frază spusă, ca și cum ar urmări cuvintele prin spațiu, sau, cine știe, parcă ar vedea ideile cum se depărtează, cum se întunecă și se micșorează îndată ce vorbește) – toate fețele acestui tânăr care nu rămân niciodată aceleași le cunoaște, le iubește (profilul lui puțin mongol, luminat de fruntea lată, orgolioasă) –, dar acum toate rămân alături de ea, într-un spațiu pe care îl poate ignora oricând (dacă închide o clipă ochii, îl uită, e departe, e plecat!).

E mai bine așa, să vorbești prostii când te îmbraci. Să spui o vorbă de haz, o mângâiere în treacăt, și apoi un gest care să ne amuze pe amândoi – e mult mai bine așa.

– Să nu mă înșeli la întâlnire, Una! (Poate e ridicul ce spun. Dacă aș fi ales altă întrebare. „Te întorci târziu?“ Absurd. Mai bine: „Hai să stăm de vorbă serios, noi amândoi, să ne înțelegem, Una!“ E absurd și așa.)

Fata râde fără zgomot, cu obrazul pitit într-o oglindă cu picior. Se repetă Pavel al meu. Are ceva vulgar în el, câteodată cel puțin; ceva de amant de duzină, un fel de a bagateliza chiar lucrurile cele mai sacre, dar o bagatelă care nu-l prinde.

– Ce stranie e iubirea noastră, Una!

Și, ca întotdeauna, îi e scârbă de mediocritatea vorbelor pe care le spune. Altceva, altceva: Una scumpă, tu nu simți ceva nemaîntâlnit și nemaîntâmplat, ceva nou între noi? Așa e iubirea, spune? Haide să lămurim amândoi ce se întâmplă cu noi, Una. Numai tu mă poți ajuta aici. Parcă îmi putrezește ceva după ce plec de la tine. Te iubesc urât, fără îndoială că dragostea aceasta urâtă a mea mă îmbolnăvește. Nu se poate s-o lăsăm așa, s-o astupăm cu cenușă. De ce te înșel, dacă te iubesc? De ce n-am curajul să-ți spun că te înșel? Mi-e teamă de suferința ta, Una, și de acum începe descompunerea. N-ar trebui să mă emoționeze suferința ta...

– Mă iubești mult, nu e așa, Paul? Spune, nu e așa că mă iubești mult?!...

Pauză. Merg amândoi spre ușă. Trebuie să spun și eu ceva, trebuie; zâmbetul nu e destul. Ceva scurt, sincer; dar cum să fii sincer, cum poate exista un asemenea lucru, sinceritatea?

– Dacă am putea să facem din iubire, dacă aș putea face din tine, așa cum mă silesc...

Parcă se vede înălțat pe un soclu, brațul întins spre mulțime, și discursul lui: tam-tam-tam-ta-ta-ta-tam-tam...

Hotărât, sunt incapabil să spun trei cuvinte ca lumea. Nu mai iubesc, sau am ajuns prea lucid? De altfel, eu care n-am fost niciodată în stare să fac o declarație de dragoste... Am spus da și

am spus nu. Atât. Dar, oricum, e penibil, e penibil să te paralizeze bunul-simț...

– Nu mă săruți?

De ce m-a întrebat? Puteam pleca fără s-o sărut? Nu-mi face nicio plăcere, știu asta; un sărut parcă s-ar atinge două obrazuri curate și umede, atâta tot. Dar m-am obișnuit s-o sărut la plecare, încet, ca să nu-i iau *rouge*-ul, fără nicio plăcere, fără nicio surpriză, așa cum te silești să bei paharul de apă până la fund după ce ai înghițit dulceța; o operație neutră, fără riscuri.

Zâmbește și se pleacă mult spre ea, s-o strângă în brațe cu grijă, căci pălăria este prinsă ușor, spre ceafă. Cealaltă sărută mai fierbinte, are gura mai groasă și dinții mici se lipsesc de buze, de gingii. Și un parfum mai uman, mai aproape de carne. În clipa când o strânge, vede fața răsturnată a celeilalte, și atunci o furie stupidă, înghețată, îl cuprinde contra femeii de aici, pe care o iubește prea mult ca să se poată despărți, și o iubește totuși prea puțin ca să nu caute mereu prezența celeilalte, trupul ei, gura, naivitatea ei stupidă mai ales. De câte ori se gândește la Ghighi alături de Una, o urăște pe Una. Poate pentru că e dezgustat prea mult de el, de lașitatea care îl împiedică să aducă totul la lumină, și atunci se înfurie contra femeii care l-a împletit într-o viață streină lui, cu multă frică, și umbră, și minciuni multe. Dacă n-ar fi fost ea așa cum *este*, aș fi avut curajul s-o părăsesc când vreau; nu m-aș fi temut, aș fi fost liber. Dar acum s-a modelat după instinctele mele. S-a transformat prea mult într-un cuib al meu; și carnea, și inteligența, și căldura ei sunt acum prea mult ale mele, adică așa cum le-am vrut eu, așa acum mi se potrivesc numai mie. Dacă n-ar exista Ghighi... Dacă aș avea curajul să mă destăinui uneia din ele. Poate atunci nu voi rămâne cu Una, cu femeia pe care am creat-o eu, după tiparul sufletului și trupului meu, ci cu cea pe care o va alege întâmplarea. Niciun om nu decide în dragoste. Așa se petrece cu toată viața; numai întâmplarea alege, ea adună și desparte, mai ales în iubire, și aceasta e tragic, e inuman; că întâmplarea decide mai ales în iubire.

Coboară scările, el cu brațul încolăcindu-i umerii.

– Când te văd Paul?

– Măine, la patru, sau poate la patru jumătate...

De ce întreabă toate femeile înainte de vreme și risipesc farmecul? Toate femeile cer; întâlniri, intimitate, tovărășie cât mai prelungită. Niciodată satisfăcute, nici obosite de tine: Pleci, Paul? de ce pleci așa devreme Paul? ce rău e să fii singură, Faust! când te văd, Faust? vino, rămâi, stai, nu pleca, aleargă spre mine, în brațele mele, aproape de mine, cu mine, intră în mine, rămâi în mine, nu te depărta... Cum de nu simt femeile descompunerea? Trupurile prea mult ținute împreună încep a putrezi, sufletele ce se oglindesc unul într-altul, numai ele, singure, încep să miroasă a baltă, a apă stătută, caldă, neprimenită. Să nu mai circule nimeni între noi, să nu ridicăm privirile în afară, către alții, să nu auzim nicio răsufare streină în ritmul răsufării noastre de toate ceasurile.

– La patru? De abia la patru? Cum rămâne Una singură?

Ce dulce e când se roagă așa. Am să viu mai devreme, dacă am s-o văd pe Ghighi diseară, dar nu-i fângăduiesc.

– Zău, dragă, am atâta treabă mâine... (Cum mă silește să mint...)

– Bine, bine, egoistule. Mai mult îți iubești prietenii și lucrul decât pe Una ta...

Egoist, ce bine spune ea. Poate sunt mai rău, canalie de-a drep-tul, dar niciun om nu ajunge singur canalie. Am să-i spun asta lui David, pentru tratatul lui de etică. Niciun păcătos nu păcătuiește singur, nimeni nu e rău prin propria lui întunecare. Iubirea altora poate ne face mai răi decât credem.

Își strâng mâinile zâbind cu toată dragostea. Fata îi face semn cu mâna, privindu-l cum pleacă. Ar trebui să mă întorc din drum de mai multe ori, cum făceam la început. Dar e târziu și ea e grăbită. Mai bine așa. Uff...

Strada.